

כאילו הקריב קרבן

מסכת מגילה דף לא עמוד ב – כבר אברהם מתבשר

אמר רבי אמי: אלמלא מעמדות¹ לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיי" (ירמיהו לג כה), וכתוב: "ויאמר: ה' אלהים במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו ח) - אמר אברהם לפני הקב"ה: ריבונו של עולם! שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? - אמר לו: לאו. - אמר לפניו: ריבונו של עולם, במה אדע? - אמר לו: "קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת וגוי" (שם שם ט). - אמר לפניו: ריבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות. כל זמן שקוראין בהן, מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם.²

ויקרא רבה פרשה ז סימן ג – ההתעסקות במשנה או בתורת כהנים

ר' אחא בשם ר' חנינא בר פפא: לפי שישראל, כשהיה בית המקדש קיים, היו מקריבים כל קרבנות שבתורה, עכשיו מהו להתעסק בהם?³ אמר הקב"ה: הואיל ואתם מתעסקים בהם, מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבים אותם ...⁴

ר' הונא אמר שתיים. ר' הונא אמר: אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מה טעמא? "גם פי יתנו בגוים עֲתָה אֶקְבָּצֶם" (הושע ח ו).⁵ רב הונא אמר אחרת: "כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה" (מלאכי א יא)⁶ - וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל? אלא איזו? זו משנה. אמר הקב"ה: הואיל ואתם מתעסקים במשנה, כאילו אתם מקריבין קרבן. שמואל אמר: "הגד אֶת

¹ ראו מסכת תענית פרק ד משנה ב: "אלו הן מעמדות? לפי שנאמר (במדבר כ"ח) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי, וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר, היה מעמד בירושלים של כהנים של לויים ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולויים עולים לירושלים וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית". ונציגות של המעמד, ראשי המעמד, הייתה עולה עם הכהנים והלויים לירושלים. וכבר זכינו להרחיב בנושא [מעמדות ומשמרות](#) בפרשת פנחס.

² ראה מקבילה במסכת תענית כז ע"ב והעדפנו את נוסח מסכת מגילה לכבוד חג פורים הממשמש ובא. כבר מספר בראשית, מערש הולדת עם ישראל, צופה אברהם אבי האומה, שיגיעו ימים בהם לא תתקיים עבודת הקרבנות, אשר מכפרת על בני ישראל ומונעת שגורלם יהיה כדור המבול והפלגה. עיקר הדרשה נראה שאברהם מתבשר ש"סדר הקרבנות", היינו הקריאה בפרשת הקרבנות היא התחליף לעבודת הקרבנות, אך בדרך אגב מלמדת דרשה זו שעבודת הקרבנות נמסרה כבר לאבות (למרות שהם עצמם מיעטו בה ובנו לא מעט מזבחות כאות וסימן ולא במטרה להקריב עליהם קרבנות). ראה תשובות הגאונים החדשות - עמנואל (אופק) סימן כז שגמרא זו היא הבסיס לאמירת משנת "איזהו מקומן של זבחים" וכל פרשת הקרבנות בתפילת שחרית: "לכך תקרא פרשת קרבנות שהיא ראויה יותר מכל פרשיות המקרא, שכך אמרו רבותינו (מגילה לא ב): אמר אברהם לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, שמא ישראל חוטאין לפניך וכי". ראה גם בית יוסף אורח חיים סימן תפח אות ג, שגמרא זו היא הבסיס להוצאת ספר תורה שני, במועדים, לקריאת המפטיר מענייני קרבן אותו מועד: "... שלא נמצא בתלמוד שמוציאין שתי תורות. אלא שרב עמרם (סדר ר"ע ח"ב סי' פח) כתב כן ... וסומכים על מה שאמרו בגמרא (מגילה א, תענית כז): שאמר לו הקב"ה לאברהם דבזמן שאין בית המקדש קיים יהיו ישראל קורין בסדר קרבנות ומעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ומוחל אני להם על כל עונותיהם". אם כן, הוצאת ספר תורה שני במועדים ובראש חודש שחל בשבת, איננה רק עניין של טרחא דציבורא.

³ ראה הנוסח במהדרות וילנא: "שלא יהיו ישראל אומרים: לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקין בהן, עכשיו שאין קרבנות, מהו להתעסק בהם?" השאלה היא אם לאחר החורבן יש טעם בכלל ללמוד (לעסוק) בדיני הקרבנות ופרטיהם ועוד בבבל הרחוקה.

⁴ ה"כאילו" שכאן, וגם במדרש הקודם, בגמרא מגילה, נשמע כתחליף. ההתעסקות והלימוד בסדר הקרבנות הם **כאילו**, הם תחליף זמני לדבר האמיתי. בדומה לטעם הידוע "מהרה יבנה בית המקדש", יש לשמר את ההלכות ואת הדינים של הקרבנות. על מנת לעודד התעסקות זו ("לעסוק בדברי תורה"), נותנים ללומד את ההרגשה שבעת לימודו הוא כאילו עומד בבית המקדש ומקריב קרבן. ובמהרה יבנה בית המקדש ונזכה לדבר האמיתי ולא נזדקק ל"כאילו". כך נראה מרוח הדברים. ראו פירוש תורה תמימה שמדגיש נקודה זו במספר מקומות. ראה למשל הערה צט בויקרא פרק ו: "ונראה דאין הכונה כאילו הקריב ממש, ולפי"ז היכי שחייב חטאת יהיה יכול לפטור עצמו בתורה. אלא רוצה לומר זכותו גדול מאוד כזכות הקרבה, אבל מחיוב הקרבת חטאת לא נפטור. וראיה לזה, שהרי אמרו בשבת "ב' מעשה בר' ישמעאל בן אלישע שקרא והטה נר בשבת וכתב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמינה. ואי נימא דהוי כאילו הקריב חטאת ממש, היה יכול לפטור עצמו בעסק התורה בזה. וכן ביומא פרק א' האוכל חלב בזה הזמן צריך שיכתוב לו, ופירש"י שאם יבנה בית המקדש בימי יביא קרבן חטאת על שגגתו. משמע דבזמן שאין מקדש אין לו תקנה ואפילו בדברי תורה, וכן יהיה צריך לפרש במגילה ל"א ב".

⁵ הפסוק כפשוטו מתפרש כתוכחה לעם ישראל. ראה רש"י על הפסוק: "גם כי יתנו בגוים - אף על פי שעשו זאת שהתנו אהבים בעכו"ם עתה אקבצם בבא עת גאולתם לא אעכבנה". יתנו מלשון לתנות אהבים. ומצודות מרחיק עוד יותר: "יתנו - מלשון אתנן". אבל הדרשן משנה את הניקוד ליתנו היינו וישנו היינו ילמדו משנה. וזה אחד מהמקורות המרכזיים בזכות לימוד המשנה דווקא ושינונה בניגוד למקורות רבים שמשבחים את לימוד התלמוד שהכל כלול בו גם מקרא ומשנה. ראה פירוש החתם סופר (תורת משה) לשמות כה לג על הפסוק: "שלושה גביעים משוקדים" שדן במקור זה כנגד המקורות המעדיפים את לימוד התלמוד.

⁶ יש מדרשים שדורשים גם פסוק זה בתוכחה לישראל שהנה: "אומות העולם מכבדים אותי. אתם כמה נסים עשיתי לכם, ואתם מכעיסים אותי" (מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח - הוספה סימן ח - ט) ואחרים בשבח לפזורות ישראל שמתפללים תפילת מנחה וערבית בכל מקום בעולם (במדבר רבה יג ד).

בית ישְׁרָאֵל אֶת הַבַּיִת ... צוֹרֵת הַבַּיִת וְתִכְוֶנְתּוֹ ... וַיִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוֹרְתוֹ וְאֶת כָּל חֻקְתָּיו וְעָשׂוּ אוֹתָם" (יחזקאל מג י-יא)⁷ - וכי יש צורת הבית עד עכשיו? אלא אמר הקב"ה: הואיל ואתם מתעסקים בו כאילו אתם בונים אותו.⁸ אמר רבי אסי: מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים ואין מתחילין בבראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבתו טהורין. יבואו טהורין ויתעסקו בטהורים.⁹

מסכת סופרים פרק יח הלכה ב – שירי הלויים על הקרבות ממשכים גם אחרי החורבן

למה אמרו שיאמרו מזמורים בכל חודש וחודש? כר' שמעון בן לקיש דבעא קמיה ר' יוחנן: מהו לומר שיר בלא נסכים? אמר ליה נשמענה מן הדא: בזה ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרים: "וישב עליהם את אונם". אמר ליה ר' שמעון בן לקיש: מזמור ומוסף מי קודם? מחוורה מילתא שמזמור קודם. לפיכך נהגו העם לומר מזמורין בעונתן, דתנינן תמן: שיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש, ביום הראשון היו אומרים, ליי הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, בשני היו אומרים, גדול יי ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו, בשלישי היו אומרים, אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט, ברביעי היו אומרים, אל נקמות יי אל נקמות הופיע, בחמישי היו אומרים, הרנינו לאלהים עוזינו הריעו לאלהי יעקב, בששי היו אומרים, יי מלך גאות לבש לבש יי עוז התאזר אף תכון תבל בל תמוט, בשבת היו אומרים, מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים; שכל המזכיר פסוק בעונתו מעלה עליו כאילו בנה מזבח חדש והקריב עליו קרבן.¹⁰

מסכת אבות דרבי נתן נוסח א פרק ד – תורה חביבה מהקרבתו ועדיין כאילו הקריב

שמעון הצדיק היה משירי אנשי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

על התורה כיצד? הרי הוא אומר: "כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלהים מעולות" (הושע ו ו) - מכאן לעולה שהיא חביבה מזבחים, מפני שהעולה כולה כליל לאישים ... ותלמוד תורה חביבה לפני המקום מעולות, לפי שאם אדם למד תורה יודע דעתו של מקום, שנאמר: "אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא" (משלי ב ה). מכאן לחכם שיושב ודורש בקהל שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב חלב ודם לגבי מזבח.¹¹

אוצר המדרשים (איזנשטיין) עמוד ע – חמישה חומשים לתורה

אלה הדברים אשר דבר משה וגוי - הרי שתיים ועשרים תיבות כנגד שתיים ועשרים אותיות שבהן כל התורה כולה. כל המלמד בנו ספר בראשית מעלה עליו הכתוב כאילו נתעסק ביצירת העולם, וכל העוסק בספר אלה

⁷ ראה הפסוקים המלאים שם: "אֵתָהּ בֵּן אָדָם הִגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִכְלְמוּ מְעוֹנוֹתֵיהֶם וּמִדְּוֵי אֶת תְּכֵנִית: וְאִם נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ צוֹרֵת הַבַּיִת וְתִכְוֶנְתּוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכָל צוֹרְתּוֹ וְאֶת כָּל חֻקְתָּיו וְכָל צוֹרְתָיו וְכָל תּוֹרְתָיו הוֹדַע אוֹתָם וּכְתַב לְעֵינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוֹרְתּוֹ וְאֶת כָּל חֻקְתָּיו וְעָשׂוּ אוֹתָם".

⁸ כפי שכבר רמזנו לעיל, נראה שדברי ר' הונא מכוונים במיוחד לגולת בבל העשירה והמרוחקת מארץ ישראל, לצורך ללמוד את סדר קדשים בבבל. לדרוש את המשנה ולבנות לסדר זה את התלמוד. ואכן יש בידינו תלמוד בבלי לסדר קדשים, חוץ ממסכת מדות וקנינים (דווקא תלמוד ירושלמי כנראה שלא היה). ובתחילת המאה העשרים, היה זה החפץ חיים שדרבן ללמוד את סדר קדשים.

⁹ את הדרשה המסיימת של רב אסי: "יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים" - שהיא הסיבה מדוע בתלמודי התורה מתחילים ללמוד בספר ויקרא ולא בבראשית - אפשר לראות כעניין אחר (דרשה נפרדת שהצטרפה לנושא לימוד התורה כתחילת לקרבנות). אבל אפשר גם שהיא חולקת על הדרשה הקודמת וטוענת שהעיסוק הישיר בתורת כהנים ספר ויקרא הוא ה"כאילו הקריב קרבן" הנכון. עד שיגיע התלמיד לסדר קדשים במשנה ... ראה מחזור ויטרי סימן תקח שמחבר את העניין: "ומה טעם מתחילין בתורת כהנים, בספר ויקרא? דתניא: א"ר יוסי: מתחילין לתינוקות בסדר ויקרא, אמר הקב"ה: יבאו טהורים ויתעסקו בטהרות. ומעלה אני עליכם כאילו הקריבו קרבן לפני". משחר נעוריו מתחנך הילד היהודי לרעיון של עולם אידיאלי (כאילו). לא רק בספר ויקרא, אלא בכל חומשי התורה, כפי שנראה בהמשך. וכבר הקדשנו דף בפרשת צו [יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים](#).

¹⁰ שיר של יום שאנו אומרים בסוף התפילה, יש היסוס מסוים אם לאומרו או לא, שהרי מקורו בעבודת בית המקדש שם היה נאמר בשעת הקרבת הקרבן והיום אין לנו קרבן. נשאלת איפוא השאלה: מהו לומר שיר בלא נסכים? (ראה ברכות יד ע"ב בדין הקורא קריאת שמע בלא תפילין - כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ... כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים). התשובה, אדרבא, יש לומר שיר של יום שזה עצמו גורם שמי שאמרו "כאילו בנה מזבח חדש והקריב עליו קרבן". גם כאן, נראה שזה תחילת למקור, מעין זכר למקדש.

¹¹ כאן אנחנו מדברים על לימוד תורה בכלל, כל פרק וכל הלכה בתורה, לא דווקא ספר ויקרא וענייני הקרבנות, שהוא במדרגה גבוהה מקרבן עולה שהוא גבוה מקרבן זבחים (שלמים). אדם הלומד תורה "יודע דעתו של מקום". הוא מבין את יראת ה' ומוצא דעת אלהים. אבל סיום המדרש מחזיר אותנו ל"כאילו הקריב". חכם שיושב ודורש בקהל מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב חלב ודם לגבי מזבח. עדיין הקרבת חלב ודם ע"ג המזבח היא הדרגה הגבוהה אליה מושווה החכם שלא רק לומד לעצמו אלא מלמד תורה את העם.

שמות כאילו עמד על הר סיני, וכל העוסק בספר ויקרא כאילו הקריב כל הקרבנות כולו, וכל העוסק בספר וידבר כאילו הוא נסע וחנה עם בני ישראל במדבר, וכל העוסק בספר ואלה הדברים כאילו קיים כל התורה כולה.¹²

מסכת מנחות דף קי עמוד א – העוסק בתורה אינו צריך לקרבנות

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב: "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם" (ויקרא ז לו)? כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם.¹³ אמר רבא: האי לעולה למנחה, עולה ומנחה מיבעי ליה! אלא אמר רבא: כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב: זאת תורת החטאת (ויקרא ו יז) וזאת תורת האשם (שם ז א)? כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.¹⁴

ספרא אמור פרשה י"ד פרק יג – מתנות עניים

"ובקוצרם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט", אמר רבי אוורדימס ברבי יוסי: וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויום הכיפורים מיכן? אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני, מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים, והוא מקריב קרבנותיו לתוכו.¹⁵

מסכת עירובין דף יט עמוד א – שתיקה ודומיה

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: בוא וראה שלא כמידת הקב"ה, מידת בשר ודם. מידת בשר ודם, מתחייב אדם הריגה למלכות - מטיילין לו חכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את המלך. מידת הקב"ה, אדם מתחייב הריגה למקום - שותק, שנאמר: "לך דומיה תהילה" (תהלים סה ב).¹⁶ ולא עוד אלא שמשבח, שנאמר תהילה. ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן שנאמר: "ולך ישולם נדר".¹⁷

¹² מחד גיסא, חזרנו לכאורה ללימוד תורה של ענייני הקרבנות, שרק הוא מזכה את הלומד "כאילו הקריב קרבן". מאידך גיסא, ה"כאילו הקריב קרבן" של ספר ויקרא הוא חלק מ"כאילו" רחב יותר: בראשית - לבריאת העולם, שמות - ליציאת מצרים וכו'. הלימוד בכל אחד מחומשי תורה הוא "כאילו" לעולם אידיאי ששייך להיסטוריה או לעתיד רחוק. בית המקדש והקרבנות מושווים כאן לבריאת העולם, ליציאת מצרים ולנדודי ישראל במדבר; עולמות שאנחנו זוכרים ומזכירים ומנסים להתחבר אליהם, אבל אינם ממש איתנו. ומכאן, מעניין דווקא ספר דברים שהלימוד בו הוא "כאילו" של קיום כל התורה כולה - אידיאל שמי יכול לומר שהגיע אליו!

¹³ ראה פירוש המשנה לרמב"ם מנחות פרק יג: "ועוד אמרו זאת התורה לעולה וכו', כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה וחטאת ואשם. ואמרו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהן. ולפיכך ראוי לאדם לעסוק בענייני הקרבנות ולהתבונן בהן, ואל יאמר שהם דברים שאין להן צורך היום כדרך שאומרים הרבה מבני אדם". הלימוד הוא, כפי שאמרנו, על מנת שלא תישכח תורת הקרבנות ומהרה יבנה בית המקדש. זה הרמב"ם של פירוש המשניות, לא של מורה נבוכים (ראה שם חלק שלישי פרק לב על הקרבנות)..

¹⁴ שלוש שיטות לפנינו ולהבנתן יש לבחון את הפסוקים בפרקים ז ו בספר ויקרא. תחילה, בפרק ו, נאמר על כל קרבן: זאת תורת אותו קרבן בשמו (עולה, מנחה, חטאת, אשם) ואח"כ בסוף פרק ז בא הפסוק המסכם: "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם". שיטת ר' יצחק מחזירה אותנו לעיסוק בתורת הקרבנות, כל קרבן והלכותיו ודקדוקיו. מי שמתעסק בפרטי הלכות אלה, כאילו הקריב את אותו קרבן. עיקר כוונתו, כפי שכבר ראינו בפירוש המשניות לרמב"ם בהערה הקודמת, היא שלא תשכח תורת הקרבנות ומהרה יבנה בית המקדש. ריש לקיש, לעומתו, דורש את העניין באופן רחב יותר: מי שלומד את התורה, כאילו הקריב את כל הקרבנות שמנויים בה. לימוד כללי של התורה, לאו דווקא בספר ויקרא. גם שיטה זאת כבר ראינו לעיל. בא רבא ומחדש חידוש גדול שלא שמענו עד כה. כל העוסק בתורה, כל פרשה וחלק בתורה משמע, אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא אשם. לא "כאילו הקריב", לא "דומה כמי שהקריב", אלא "לא צריך". לימוד התורה מייצר את הצורך בקרבן. העוסק בתורה, בפרט לאחר החורבן שאין יותר עבודת הקרבנות, לא מקיים "כאילו" את העבודה (עבודת בית המקדש), אלא מייצר אותה. המשולש של שמעון הצדיק לעיל: תורה, עבודה וגמילות חסדים, הופך לקו עם שתי נקודות בלבד: תורה וגמילות חסדים. ומה עם העבודה שבלב, עם התפילה שהיא שבעצם תפסה את מקומה של עבודת הקרבנות? ועכ"פ, הרוצה להעמיק בהבנת גמרא זו (בפרט שאלת רבא) יעניין בחידושי מהרש"א על גמרא זו.

¹⁵ לא רק לימוד תורה הוא תחליף לעבודת הקרבנות, גם קיום מצוות התורה. כאן, מצוות מתנות לעניים (המצווה הראשונה שמלמדים את הבא להתגייר, יבמות מז) ובמסכת סוכה מה ע"א ארבעת המינים: "אמר רבי אבהו: אמר רבי אלעזר: כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן". ובמדרש משלי (בובר) פרשה כא צדקה ומשפט: "אמר ר' אלעזר בר' שמעון: כל העושה צדקה ומשפט, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב (לפני) עולות וזבחים, שנאמר נבחר לה' מזבח. אמר ר' ירמיה: כל יום שיש צדקה ומשפט בעולם, חביב לפני הקב"ה מעולות וזבחים, שנאמר נבחר לה' מזבח". משפט וצדקה חביבים מעולות וזבחים, מצא לרעיון זה סמך בתנ"ך.

¹⁶ הפסוק המלא הוא: "לך דמיה תהלה אלהים בציון ולך ישלם נדר". שים לב איך הדרשן דורש פסוק זה מילה אחר מילה.

¹⁷ ראה דברינו **נפש כי תחטא**, בפרשה זו, בה דרשנו את הפסוק על קרבן מנחה: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה" - אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו" (מנחות קד ע"ב וכן הוא במדרש תנחומא וברש"י ויקרא ב א). בדרגה הגבוהה ביותר, בקרבן מנחת עני, האדם כאילו מקריב את נפשו. הקרבן הוא מעין כופר נפש. אך כאן, גם זה לא צריך - לא קרבן ולא כופר נפש. מה צריך? שתיקה. "סמא דכולה משתקא". ואם כבר דיבור, אז דיבור שקט של תהילה: "לך דומיה תהילה". הנפש לא צריכה שמישהו או משהו אחר יכפר בעדה. היא מכפרת על עצמה בדברי שבח ותהילה למי שנתחייבה לו, או אפילו סתם בשתיקה והכנעה. השתיקה, הדומיה תהילה, הבאה מתעצמות הנפש היא "כאילו הקריב נפשו" האמיתית ואיננה צריכה ל"כאילו הקריב קרבן".

מסכת סוטה דף ה עמוד ב – תפילה ושפלות רוח

א"ר יהושע בן לוי: בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה - שכר עולה בידו, מנחה - שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שנאמר: "זבחי אלהים רוח נשברה" (תהלים נא יט). ולא עוד, אלא שאין תפילתו נמאסת, שנאמר: "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה" (המשך הפסוק שם).¹⁸

שבת שלום
מחלקי המים

מים אחרונים: ובעוד כשבועיים (בשנה רגילה) או קצת יותר משלושים יום (בשנה מעוברת), נסב לליל הסדר ונאמר: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים פרק י משנה ה).

¹⁸ ראה מקבילה בסנהדרין מג ע"ב. ובמסכת יומא פו ע"ב: "אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מקניט את חבירו בדברים - ספק מתפייס הימנו ספק אין מתפייס הימנו, ואם תאמר מתפייס הימנו - ספק מתפייס בדברים ספק אין מתפייס בדברים. אבל הקב"ה, אדם עובר עבירה בסתר - מתפייס ממנו בדברים, שנאמר: קחו עמכם דברים ושובו אל ה' (הושע יד), ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה, שנאמר וקח טוב, ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב פרים, שנאמר: ונשלמה פרים שפתינו (שם)". כאן, הגענו למוטיב התפילה והתשובה (הוידוי הוא חלק בלתי נפרד מהקרבת קרבן חטאת) שהוא עניין רחב לדון בו, בדרשות על הפסוקים: "קחו עמכם דברים", "ונשלמה פרים שפתינו" ועוד, שהם מקור העבודה של ימינו – התפילה, שהיא במקום עבודת הקרבנות. וזה כבר נושא אחר עליו הרחבנו בדברינו [ונשלמה פרים שפתינו](#) ועוד. כמקדמה, ראה המדרש הבא משיר השירים רבה (וילנא) פרשה ד סימן ו: "כחוט השני שפתותיך - זה לשון של זהורית. ומדברך נאווה - זה שעיר המשתלח. אמרו ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע, אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח. אמר להם: כחוט השני שפתותיך - רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית. ר' אבהו אמר עלה: ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד ג) - מה נשלם תחת פרים ותחת שעיר המשתלח? שפתינו. ומדברך נאווה, מדברך יאי, מדברתיך יאיא ... אמר רבי לוי: אמר הקב"ה: בחורבנה העמידה לי צדיקים, ובבניינה העמידה לי רשעים. בחורבנה העמידה לי צדיקים: דניאל וחבורתו, מרדכי וחבורתו, עזרא וחבורתו. בבניינה העמידה לי רשעים, כגון: אחז וחבורתו, מנשה וחבורתו, אמון וסייעתו. ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן על הדא דר' לוי אמר: כי רבים בני שוממה מבני בעולה (ישעיה נד), הוי: צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבניינה". ועל מדרש מיוחד זה, באמת ראוי לדון בנחת, בפעם אחרת.